

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมา

การวางผังเมือง เป็นภารกิจด้านโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ในด้านที่อยู่อาศัย และด้านสิ่งแวดล้อม ภารกิจดังกล่าวเป็นภารกิจที่แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำหนดให้กรมโยธาธิการและผังเมือง ถ่ายโอนงานให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการดังนี้

1) ผังเมืองที่มีขอบเขตผังในเขตเทศบาล เมืองพัทยา อบต. และ กทม. ใด ให้เทศบาล เมืองพัทยา อบต. และ กทม. นั้นดำเนินการ

2) ผังเมืองที่มีขอบเขตผังครอบคลุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตจังหวัด (เทศบาล เมืองพัทยา และ อบต.) มากกว่าหนึ่งแห่ง ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (เทศบาล เมืองพัทยา และ อบต.) ในเขตผังดำเนินการร่วมกัน หรือมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหนึ่งดำเนินการ

3) ผังเมืองรวมจังหวัด ให้ถ่ายโอนให้ออบจ.

4) ผังเมืองที่มีขอบเขตผังครอบคลุมตั้งแต่สองจังหวัดขึ้นไป ให้กรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นผู้ดำเนินการ รวมทั้งให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนด้านวิชาการ การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบและ ประเมินผังเมืองที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ

5) ให้กรมโยธาธิการและผังเมืองจัดทำแผนการจัดทำผังเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามความเหมาะสมและจำเป็น และให้ดำเนินการปรับปรุงให้ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการผังเมืองด้วย

นอกจากนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการวางผังเมือง โดยกำหนดไว้ตามกฎหมาย ดังนี้

- พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

“มาตรา 68 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจการในเขต องค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

(13) การผังเมือง”

- พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496

“มาตรา 56 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลนคร มีหน้าที่ที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้

(7) การวางผังเมืองและการควบคุมการก่อสร้าง”

- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2512

“มาตรา 16 ให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

(25) การผังเมือง”

“มาตรา 17 ภายใต้บังคับมาตรา 16 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

(24) จัดทำกิจการใดอันเป็นอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในเขตและกิจการนั้นเป็นการสมควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการ หรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ ตามคณะกรรมการประกาศกำหนด

ดังนั้น เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการกิจตามอำนาจหน้าที่ได้อย่างมีมาตรฐาน และประชาชนมีหลักประกันการได้รับบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานอย่างเท่าเทียมกัน จึงได้จัดทำมาตรฐานการวางผังเมืองขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์

การจัดทำมาตรฐานการวางผังเมืองมีวัตถุประสงค์ดังนี้

1.2.1 เพื่อให้ผู้บริหารท้องถิ่นทราบถึงเหตุผลและความจำเป็นในการวางและดำเนินการทางผังเมือง

1.2.2 เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถวางและดำเนินการทางผังเมืองอย่างมีมาตรฐาน

1.2.3 เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการวางและดำเนินการทางผังเมืองได้อย่างถูกต้อง

1.3 ขอบเขตของมาตรฐาน

มาตรฐานการวางผังเมืองมีขอบเขตตามการสำรวจ การวาง และจัดทำ และการใช้บังคับผังเมืองรวม ซึ่งหมายถึง "แผนผัง นโยบายและ โครงการรวมทั้งมาตรการควบคุมโดยทั่วไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการ

พัฒนาและดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท ในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินการคมนาคม และขนส่ง การสาธารณูปโภค บริการสาธารณะและสภาพแวดล้อม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการผังเมือง" ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518 ทั้งนี้ขอบเขตของมาตรฐานการวางผังเมืองจะครอบคลุมถึงความเชื่อมโยงระหว่างผังภาคกับการวางและจัดทำผังเมืองรวมและระหว่างผังเมืองรวมกับการวางและจัดทำผังเมืองเฉพาะ

1.4 นิยามศัพท์

ภาค หมายถึง พื้นที่การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติประกอบด้วย พื้นที่ทางธรรมชาติและพื้นที่การตั้งถิ่นฐาน

อนุภาค หมายถึง พื้นที่ตามการจำแนกย่อยของภาคโดยความแตกต่างของสภาพภูมิประเทศ และการเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญ

เมือง หมายถึง พื้นที่การตั้งถิ่นฐานที่มีประชากรอยู่อาศัยหนาแน่นมากกว่า 3,000 คนต่อตาราง กิโลเมตร และมีการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจในด้านอุตสาหกรรม และพาณิชยกรรมเป็นพื้นฐาน

ชนบท หมายถึง พื้นที่การตั้งถิ่นฐานที่มีประชากรอยู่อาศัยเบาบาง และมีการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจในด้านเกษตรกรรมเป็นพื้นฐาน

พื้นที่ทางธรรมชาติ หมายถึง พื้นที่ที่ยังคงดำรงสภาพทางธรรมชาติ หรือควรสงวนรักษาไว้ซึ่ง ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรและสภาพทางธรรมชาติ

การวางผังภาค หมายถึง การสำรวจ การวางและจัดทำ และการใช้บังคับแผนผังที่ครอบคลุม พื้นที่ภาคหรืออนุภาคที่ประกอบด้วยพื้นที่ทางธรรมชาติและพื้นที่การตั้งถิ่นฐาน

การวางผังเมือง หมายถึง การวาง จัดทำและดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท เพื่อสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือส่วนของเมืองขึ้นใหม่ หรือแทนเมืองหรือส่วนของเมืองที่ได้รับความเสียหายเพื่อให้มีหรือทำให้ดียิ่งขึ้นซึ่งสุขลักษณะความ สะดวกสบาย ความเป็นระเบียบ ความสวยงาม การให้ประโยชน์ในทรัพย์สินความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคม เพื่อส่งเสริมการเศรษฐกิจสังคม และสภาพแวดล้อม เพื่อดำรงรักษาหรือบูรณะ สถานที่และวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือโบราณคดี หรือเพื่อบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิประเทศที่งดงาม หรือมีคุณค่าในทางธรรมชาติ

ผังเมืองรวม หมายถึง แผนผัง นโยบายและโครงการรวมทั้งมาตรการควบคุมโดยทั่วไป เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา และการดำรงรักษาเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทในด้านการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน การคมนาคมและการขนส่ง การสาธารณูปโภค บริการสาธารณะและสภาพแวดล้อม เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการผังเมือง

ผังเมืองเฉพาะ หมายถึง แผนผังและโครงการดำเนินการเพื่อพัฒนาหรือดำรงรักษาบริเวณเฉพาะแห่งหรือกิจการที่เกี่ยวข้องในเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทเพื่อประโยชน์แก่การผังเมือง

โครงการ หมายถึง โครงการดำเนินการพัฒนาเมืองหรือฟื้นฟูเมือง

การวางผังโครงการ หมายถึง การสำรวจ การวางและจัดทำ และการใช้บังคับผังเมืองเฉพาะ เพื่อพัฒนาเมืองหรือฟื้นฟูเมือง

การใช้ประโยชน์ที่ดิน หมายถึง การพัฒนาของภาคเอกชนเพื่อเป็นพื้นที่เพื่อการอยู่อาศัย พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม

การคมนาคมและขนส่ง หมายถึง การจัดการหรืออำนวยความสะดวกให้แก่การเดินทางหรือการเคลื่อนย้ายคน สัตว์ หรือสิ่งของโดยยานพาหนะทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ

สาธารณูปโภค หมายถึง โครงสร้างพื้นฐานที่มีลักษณะเป็นโครงข่ายการให้บริการได้แก่ ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท การระบายน้ำ การรวบรวมและบำบัดน้ำเสีย การเก็บขนและกำจัดขยะ เป็นต้น

แหล่งน้ำ หมายถึง แหล่งน้ำทางธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ แม่น้ำ คลอง หนอง บึง ทะเล ทะเลสาบ เขื่อน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

1.5 มาตรฐานอ้างอิงและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1.5.1 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ.2518
- 1.5.2 พระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2525
- 1.5.3 พระราชบัญญัติการผังเมือง (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2535
- 1.5.4 คู่มือการเสริมประสิทธิภาพการวางแผนและจัดการเมืองของท้องถิ่น, กรมการปกครอง
- 1.5.5 คู่มือการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เล่ม 6 การวางผังเมืองรวม, กรมโยธาธิการและผังเมือง
- 1.5.6 คู่มือปฏิบัติการวางผังเมืองรวม, กรมโยธาธิการและผังเมือง
- 1.5.7 เกณฑ์และมาตรฐานการวางผังเมือง, กรมโยธาธิการและผังเมือง
- 1.5.8 แนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง, กรมการปกครอง